

Keskkonnaamet vaatab Tagalahe umbekasvamist tegevusetult pealt

[Kaie Ilves](#)

kaie@le.ee

3. märts 2020 09:32

Salajõe külaseltsi liige Mare Urbas ja haapsallane Aita Mölder seminaril. Arvo Tarmula

Kuigi Tagalahte on uuritud üle 20 aasta, pole keskkonnaametil plaani, mida Eesti kõige kehvemas seisus oleva rannikuveekoguga ette võtta.

Tagalaht on eutrofeerunud – lämmastikku ja fosforit täis – ning laht kasvab kinni. Üks uuring järgneb teisele, sest Eestil Euroopa Liidu liikmena on kohustus oma veekogude, sh Haapsalu lahe seisundi kohta aru anda. Uuringutele ja aruteludele ei ole tegusid järgnenud.

Laupäeval Haapsalus Eesti veeühingu korraldatud arutelul tõdesid osalejad taas, et Tagalaht on endiselt Eesti kõige kehvemas seisus rannikuveekogu.

„Seire on käinud 2007. aastast. Tagalahe seisund on kogu aeg kõikunud halva ja väga halva vahel,” ütles arutelul keskkonnaameti Lääne regiooni juhataja Sulev Vare.

Uuringute järgi muutus Tagalahe seisund 2015. aastal küll väga halvast halvaks, kuid põhjust röömustada ei ole. „Konnad kadusid minu aiast kaks aastat tagasi. Midagi peab olema, miks neid ei ole,” ütles Haapsalu elanik Aita Mölder.

Keskkonnaameti tellitud järjekordne uuring pakkus mullu välja lahenduse – puhastada lahepõhi setetest. Uuring lisab, et see eeldaks setete täpsemat uurimist. „See on stamplause – iga uuring lõpeb sellega, et tuleks täpsemalt uurida,” ütles Vare. Uuringu tegi konsultatsioonifirma Skepast ja Puhkim, see maksis maksis üle 44 000 euro, rahastas keskkonnainvesteeringute keskus.

Järgmiseks tahabki keskkonnaamet lasta uurida setteid. „Plaan on, aga kas selleni jõutakse, oleneb rahastusest,” ütles Vare Lääne Elule eile.

Skepasti ja Puhkimi mulluse uuringu järgi saastab Haapsalu Tagalahte kõige rohkem just lahe põhi, kuhu on settinud nõukogude ajal sinna voolanud solk. Selle kõrval on muud saasteallikad – näiteks Haapsalu linna heitvesi ja põllumajandusreostus – marginaalsed.

„Me võime juhtida lahte ka kristallpuhast vett, aga see saastub ikkagi. Sinna ladestunud fosforist me lahti ei saa,” ütles Eesti veeühingu aseesimees Arvo Järvet. Seepärast polegi mõtet viia Haapsalu heitveetoru kaugemale Eeslahte, nagu uuring on ühe võimalusena pakkunud. „See oleks täiesti mõttetu,” ütles Järvet.

Järveti seisukoht jäi arusaamatuks, sest veevärgist tuleb igal aastal kaheksa tonni lämmastikku madalasse veevahetuseta lahte.

Lahe põhja ei ole seni üldse uuritud, nagu paljusid muidki asju. Järveti sõnul on uuringutes puudujäägid. „Need on tehtud eesmärgiga, et saaks paberi peale kirja,” ütles Järvet.

Tagalahte, sinna suubuvaid veekogusid, kalu ja linde, sh luiki on põhjalikult uuritud 2000. aastast peale. Uuringud aga ei ole omavahel seotud.

„Kaardistamata on veesisene taimestik,” ütles Järvet.

Teadmata on sademete ja lindude reostuse mõju – Tagalahe vett mõjutavad lindude väljaheited. „Viimase uuringuga koguti palju andmeid, aga sünteesi pole. Välja pakutud abinõud ei garanteeri tulemust,” ütles Järvet.

Ühe võimalusena pakkus Skepast ja Puhkim välja kanali rajamise – 16 km pikkune kanal parandaks veevahetust. Kanal ühendaks Tahu lahe Hara lahega. Sellise kanali rajamine maksaks kaheksa miljonit eurot. Mis mõju kanal avaldaks Silma looduskaitsealale, pole aga teada. „Kuni pole korralikke süsteemseid uuringuid, pole ka infot. Seni ei saa anda hinnangut, kas kanal aitaks,” ütles Järvet.

Looduskaitaja Aleksei Lotmani sõnul ei tohiks kanalit kaevata. „See oleks kunstlik moodustis väga väärtuslikus märgalakeskonnas,” ütles Lotman.

Kanali rajamise asemel avaks Lotman hoopis kalade kinnikasvanud rändeteed. Selleks valmis mullu eraldi uuring, mis käsitleb Haapsalu lahe siselahtesid – Saunja ja Saaremõisa lahte ning Riimi merd. Lotmani sõnul ei parandaks rändeteede avamine ilmselt Tagalahe vett.

Salajõe külaseltsi juhatuse liikme, aastaid Salajõe küla puhta kaevuvee eest võidelnud Mare Urbase sõnul tekitaks kanal uusi muresid. „Seda tuleks regulaarselt setetest puhastada,” märkis Urbas.

Vare sõnul ei ole ka keskkonnaministeeriumil plaani, mida Tagalahega ette võtta. „Küsisin, mida ministeerium on plaaninud. Vastati formaalselt. Tundub, et neil ei ole head ideed,” ütles Vare seminaril.

Keskkonnaministeeriumi veesosakonna peaspetsialist Annika Mikomägi ütles Lääne Elule, et Tagalahe seisundit ei saa kiiresti parandada. „See võib võtta aega rohkem kui kümme aastat,” ütles Mikomägi. Ta lisas, et pole kindel, kas see on üldse saavutatav.

Mida konkreetselt tehakse? Koostamisel on uus veemajanduskava aastateks 2021–2027. Konkreetsetest meetmetest saab ametniku sõnul rääkida alles pärast seda.

Tagalahe olukorra parandamise ettepanekud

* Rajada 15 km pikkune kanal Hara lahte. See maksaks 8 miljonit eurot ja parandaks veevahetust. Mõju Silma looduskaitsealale ei ole teada.

* Tagalahe setetest tühjaks pumpamine. Maksaks paar-kolm miljonit eurot. Setted on läbi uurimata.

* Roolõikus. Jää pealt lõikamine ei parandaks olukorda. Roolõikus, kus roogu välja ei veeta, vaid purustatakse ja jäetakse lahte, muudaks olukorra hullemaks.

* Viia Haapsalu veevärgi reoveetoru ots Eeslahte.

Allikas: keskkonnaameti tellitud uuring